

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Кравчук Андрій Іванович**, 1985 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2008 році Національний університет державної податкової служби України за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію магістра з права, працює адвокатом в Адвокатському об'єднанні «Яшин, Мотрук та партнери» (м. Львів), виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь, від «30» червня 2026 року № 823, у складі:

Голови разової
спеціалізованої вченої ради –

Олесі Бодуновій, доктора юридичних наук,
доцента, професора кафедри правничої
лінгвістики Державного податкового
університету

Рецензентів –

Олени Чернецької, кандидата юридичних
наук, професора, завідувача кафедри
міжнародного права та права Європейського
Союзу Державного податкового університету
Ольги Павлюх, кандидата юридичних наук,
доцента, доцента кафедри кримінального права
та процесу Державного податкового
університету

Офіційних опонентів –

Дмитра Тичини, доктора юридичних наук,
професора, провідного наукового
співробітника науково-дослідної лабораторії з
проблем протидії злочинності Національної
академії внутрішніх справ

Андрія Тимчишина, доктора юридичних наук,
професора, завідувача кафедри права та
гуманітарних дисциплін Відокремленого
структурного підрозділу ЗВО «Відкритий
міжнародний університет розвитку людини
«Україна» Івано-Франківської філії,

на засіданні «04» вересня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Кравчуку Андрію Івановичу** на підставі публічного захисту дисертації «**Сучасна злочинність у сфері господарської діяльності: кримінологічна характеристика та запобігання**» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Державному податковому університеті,

Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

Науковий керівник доктор юридичних наук **Мамка Григорій Миколайович**, професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати, які відрізняються новизною в постановці і вирішенні теоретичних та практичних проблем кримінологічної характеристики та запобігання сучасної злочинності у сфері господарської діяльності, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право». Зокрема, уперше обґрунтовано комплексну кримінологічну характеристику сучасної злочинності у сфері господарської діяльності як системного соціально-правового явища, що формується під впливом цифровізації економіки, воєнного стану та трансформації механізмів державного регулювання; сформульовано кримінологічний портрет особи злочинця у сфері господарської діяльності з урахуванням поєднання професійного статусу, спеціальних знань, доступу до фінансових і управлінських ресурсів та особливостей мотивації протиправної поведінки; запропоновано авторське бачення системи запобігання злочинності у сфері господарської діяльності як багаторівневої моделі, що поєднує кримінально-правові, організаційно-управлінські та економічні заходи превентивного характеру.

За свої змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувач має 6 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Кравчук А. І. Характеристика особи, що вчинила кримінальне правопорушення у сфері господарської діяльності. *Журнал східноєвропейського права*. 2025. № 134. С. 213–217. URL: https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2025/05/kravchuk_134.pdf.

2. Кравчук А. І. Сучасні методи запобігання злочинності у сфері господарської діяльності. *Ірпінський юридичний часопис*. 2025. № 2(19). С. 154–161. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/35>.

3. Кравчук А. І. Кримінологічна характеристика сучасної злочинності у сфері господарської діяльності: тенденції, особливості та виклики. *Журнал східноєвропейського права*. 2025. № 137. С. 152–157. URL: https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2025/08/kravchuk_a_137.pdf.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор **Тичина Дмитро Михайлович**, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Національної академії внутрішніх справ, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. У назві теми дисертації формулювання «Сучасна злочинність у сфері господарської діяльності» є не зовсім вдалим, позаяк поняття «сучасна» має оцінний характер і потребує чіткого визначення часових меж та сукупності ознак, які відрізняють сучасний стан такої злочинності від попередніх етапів її розвитку. Водночас об'єктивна оцінка кримінологічної ситуації, що склалася в Україні в умовах повномасштабної війни та воєнного стану, дає підстави констатувати, що сучасний стан злочинності й рівень протидії їй є одними з основних чинників, які дестабілізують соціально-економічну та політичну обстановку. Недарма дисертант зазначає: «Особливої актуальності проблема злочинності у сфері господарської діяльності набуває в умовах воєнного стану, коли відбувається перерозподіл бюджетних ресурсів, спрощення окремих процедур державного регулювання, активізація міжнародної фінансової допомоги та гуманітарних програм» (с. 4 дисертації).

Наведене положення є слушним, однак варто наголосити, що збройне вторгнення кардинально змінило соціально-економічну ситуацію в країні та вплинуло на всі сфери життєдіяльності українського суспільства. Не стала винятком і сфера господарської діяльності. Саме тому в державі виникла необхідність у впровадженні ефективної моделі кримінологічної безпеки, спрямованої на забезпечення законних інтересів особи, суспільства й держави та їх захист від кримінальних загроз і злочинних впливів. Отже, у контексті предмета дослідження та з урахуванням умов воєнного стану дисертанту варто було приділити окрему увагу кримінологічній безпеці господарських відносин в Україні, визначити її зміст, складові та місце в системі економічної безпеки держави.

2. У розділі 1 автор досліджує теоретичні підходи до визначення злочинності у сфері господарської діяльності та методологію її кримінологічного дослідження, однак категорія «кримінологічна характеристика злочинності» як самостійне поняття комплексно не розкривається. Водночас, виходячи з назви, мети, предмета, положень наукової новизни та змісту розділу 2 дисертації, саме комплексна кримінологічна характеристика сучасної злочинності у сфері господарської діяльності є одним з основних результатів дослідження.

Сьогодні у кримінології немає повної ясності в питаннях, чи є кримінологічна характеристика результатом наукового узагальнення

відомостей про певний вид злочинності або вона може формуватися також у процесі практичної діяльності на підставі матеріалів конкретних кримінальних проваджень; які елементи є для неї обов'язковими; чи охоплює вона лише кількісні та якісні показники злочинності, її детермінанти й особу злочинця або також систему заходів запобігання.

3. Доволі дискусійним є використання автором категорій «державна кримінологічна політика», «кримінально-правова політика», «державна політика запобігання злочинності» та «комплексна модель превенції» без належного розмежування їх змісту. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», однією із засад політики у сфері розбудови державності є боротьба зі злочинністю, тоді як у документах ООН використовується термін «політика у сфері запобігання злочинності та кримінального правосуддя». Тому потребує пояснення, за якими критеріями відповідна державна політика визначається саме як кримінологічна та як вона співвідноситься з кримінально-правовою і правоохоронною політикою. Доцільно також чіткіше окреслити зміст і рівні запобігання злочинності у сфері господарської діяльності з урахуванням її соціально-економічної та інституційної специфіки.

4. Нагальною для України залишається проблема запобігання виведенню нелегальних капіталів, розмиванню бази оподаткування, легалізації майна, одержаного злочинним шляхом, та повернення незаконно виведених активів. Дисертант аналізує відповідні міжнародні стандарти й пропонує напрацювати єдину державну стратегію запобігання та протидії кримінальним правопорушенням у сфері економіки (с. 162), а також сформуванню цілісної концепції економічної безпеки (с. 209). Однак ці пропозиції мають переважно загальний характер. Тому потребують конкретизації позиція автора щодо запобігання виведенню нелегальних капіталів з України, запропоновані шляхи розв'язання цієї проблеми, а також мета, суб'єкти, заходи та механізми реалізації відповідної стратегії й концепції.

5. Практичне значення одержаних результатів необхідно підкріплювати відповідними актами впровадження, зокрема у законотворчій діяльності, діяльності державних органів, наприклад акт впровадження Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (тим більше аспірант пропонує чимало змін і доповнень до законодавства!), освітньому процесі – для підготовки підручників, курсів лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з курсу кримінології.

Також, висновки як дисертаційного дослідження підтверджувати не тільки якісними, але й кількісними показниками здобутих результатів, обґрунтувати достовірність і висловити рекомендації щодо їх використання у практичній діяльності правоохоронних органів.

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор **Тимчишин Андрій Михайлович**, завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін Відокремленого структурного підрозділу ЗВО «Відкритий міжнародний

університет розвитку людини «Україна» Івано-Франківської філії, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. У методологічній частині дисертації автор зазначає, що методи моделювання та прогнозування застосовувалися для формування можливих сценаріїв розвитку злочинності у сфері господарської діяльності й обґрунтування перспективних напрямів кримінологічної політики. Крім того, у положеннях наукової новизни вказано на подальший розвиток кримінологічних підходів до прогнозування відповідного виду злочинності.

Водночас в основному тексті роботи результати застосування зазначених методів не повною мірою виокремлені як самостійний результат дослідження. Зокрема, не представлено конкретної прогностичної моделі, можливих сценаріїв зміни рівня та структури господарської злочинності, часових меж прогнозування, системи вихідних показників і чинників, на яких ґрунтуються відповідні передбачення. Не до кінця зрозуміло також, які саме авторські рекомендації є результатом моделювання, а які сформульовані на підставі узагальнення наукових джерел, статистичних матеріалів і зарубіжного досвіду.

Тому автору доцільно пояснити, у чому конкретно полягало застосування методів моделювання та прогнозування, які результати були отримані за їх допомогою та яким чином вони вплинули на формування запропонованої системи запобігання злочинності у сфері господарської діяльності.

2. Автор формує узагальнений портрет особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, характеризуючи її як соціально адаптовану, освічену, професійно підготовлену особу, що має управлінські можливості, доступ до фінансових ресурсів і прагне до отримання надприбутків. Водночас сама робота охоплює надзвичайно різноманітні діяння - від незаконної діяльності у сфері азартних ігор і операцій з металобрухтом до відмивання майна, податкових, бюджетних та корпоративних правопорушень.

З огляду на неоднорідність досліджуваного явища більш обґрунтованим видався б не один універсальний портрет, а типологія правопорушників залежно від виду кримінальної діяльності, професійної ролі, способу використання легального бізнесу, рівня організованості та характеру мотивації. Потребує додаткового обґрунтування й категоричне положення про те, що всі без винятку господарські кримінальні правопорушення вчиняються виключно з корисливих мотивів.

3. Заслуговує на позитивну оцінку запропонований автором комплексний підхід до запобігання злочинності у сфері господарської діяльності, що передбачає поєднання правових, економічних, організаційно-управлінських, інформаційних та спеціально-кримінологічних заходів. У роботі обґрунтовано необхідність розвитку міжвідомчої взаємодії, удосконалення фінансового моніторингу, запровадження ризик-орієнтованих механізмів контролю, використання цифрових технологій та підвищення професійної підготовки працівників відповідних державних органів. Водночас окремі із запропонованих напрямів могли б отримати більш докладну організаційно-прикладну конкретизацію. Зокрема, доцільно було б чіткіше визначити роль окремих суб'єктів запобігання у реалізації відповідних заходів, форми їх

взаємодії, послідовність упровадження запропонованих механізмів та очікувані результати їх застосування.

4. Підрозділ 3.3 має бути присвячений міжнародному співробітництву щодо запобігання злочинності у сфері господарської діяльності в умовах воєнного стану. Однак значна його частина стосується воєнних злочинів, діяльності Міжнародного кримінального суду, порушень прав людини, відповідальності російських військових та формату зустрічей «Рамштайн». Зокрема, формат координації військової допомоги розглядається як механізм запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, хоча безпосередній кримінологічний і правовий зв'язок між цими явищами належно не обґрунтовано. Натомість недостатньо розкрито спеціальні механізми, безпосередньо пов'язані з економічною злочинністю: взаємодію фінансових розвідок, мережу Egmont Group, діяльність Europol і Eurojust, спільні слідчі групи у справах про транскордонне шахрайство, повернення активів, виконання міжнародних запитів, обмін відомостями про бенефіціарних власників та транскордонні криптоактивні операції.

Рецензент – кандидат юридичних наук, професор **Чернецька Олена Василівна**, завідувач кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу Державного податкового університету, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У дисертації паралельно використовуються поняття «злочинність у сфері господарської діяльності», «господарська злочинність», «економічна злочинність», «злочинність у сфері економіки», «економічна кримінальна протиправність», «підприємницька злочинність» та «кримінальні правопорушення у сфері господарювання». У деяких фрагментах вони розглядаються як близькі, але не тотожні категорії, тоді як в інших фактично використовуються як синоніми.

Це особливо помітно з огляду на те, що одним із положень наукової новизни проголошено уточнення понятійно-категоріального апарату та співвідношення зазначених понять. Для забезпечення внутрішньої послідовності роботи доцільно було б сформулювати окрему авторську систему термінів, визначити обсяг кожного поняття та надалі дотримуватися обраного слововживання.

2. Цифровізація економіки неодноразово називається одним із центральних чинників трансформації господарської злочинності та винесена до положень наукової новизни. Водночас відповідний аналіз має переважно описовий характер і зводиться до переліку комп'ютерних технологій, електронних платіжних засобів, криптовалютних платформ, несанкціонованого доступу та фальсифікації електронних документів.

Доцільним було б доповнити дослідження класифікацією цифрово обумовлених господарських кримінальних правопорушень і запропонувати спеціальні запобіжні заходи: автоматизований ризик-аналіз, міжреєстрову перевірку даних, контроль транзакцій із віртуальними активами, виявлення аномальних закупівель і захист корпоративних інформаційних систем.

3. Воєнний стан визначений у роботі як один із головних чинників, що впливає на структуру, динаміку та детермінанти господарської злочинності. Водночас відповідний вплив переважно описується на загальному рівні через економічний спад, міграцію, перерозподіл бюджетних ресурсів, гуманітарну допомогу, спрощення контролю та руйнування господарських зв'язків.

У роботі практично не представлено порівняння показників прифронтових, деокупованих, тимчасово окупованих і відносно безпечних регіонів, не враховано кількість релокованих підприємств, відмінності у структурі економіки регіонів та доступність правоохоронної статистики. Не виокремлено криміногенні ризики оборонних закупівель, відбудови, використання міжнародної допомоги, компенсацій за зруйноване майно та переміщення активів із тимчасово окупованих територій. Така диференціація посилила б сучасність і практичну спрямованість дослідження.

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент **Павлюх Ольга Анатоліївна**, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. Позитивно оцінюючи зміст і логіку сформульованих у дисертації загальних висновків, водночас варто зазначити, що окремі їх положення могли б бути дещо більш конкретизованими з огляду на поставлені у вступі завдання дослідження. У ряді випадків висновки мають узагальнюючий характер і акцентують увагу на необхідності комплексного підходу, удосконалення законодавства, зниження рівня латентності, зміцнення економічної безпеки та поєднання правових, економічних і організаційних засобів запобігання.

Разом із тим для посилення наукової виразності одержаних результатів доцільно було б у загальних висновках більш чітко відобразити окремі авторські напрацювання, зокрема конкретизувати ознаки запропонованого поняття, систематизувати визначені детермінанти, типологічні характеристики осіб, які вчиняють відповідні кримінальні правопорушення, складові системи запобігання, а також напрями використання позитивного зарубіжного досвіду. Така деталізація дала б змогу ще виразніше простежити зв'язок між поставленими завданнями та одержаними результатами дослідження і водночас повніше продемонструвати авторський внесок у розроблення порушеної проблематики.

2. Автор обґрунтовано вказує на необхідність переорієнтації державної політики з переважно репресивної на превентивну модель. Однак у роботі недостатньо визначено, за якими показниками має оцінюватися ефективність запропонованих заходів. Саме зменшення кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень не завжди свідчитиме про позитивний результат, оскільки воно може бути наслідком зростання латентності або зниження активності правоохоронних органів.

Доцільно було б запропонувати систему індикаторів, яка охоплювала б рівень виявлення латентних схем, частку завершених проваджень, розмір відшкодованих збитків і повернутих активів, тривалість міжвідомчого обміну інформацією, кількість попереджених ризикових операцій, результативність фінансового моніторингу, зменшення регуляторного тиску на добросовісний

бізнес та рівень повторної кримінальної поведінки. Без таких критеріїв складно встановити, наскільки запропонована багаторівнева система запобігання є ефективнішою за чинну.

Голова ради – доктор юридичних наук, доцент **Бодунова Олеся Миколаївна**, професор кафедри правничої лінгвістики Державного податкового університету, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5(п'ять) членів ради,

«Проти» НЕМАЄ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Андрію Кравчуку** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

(підпис)

Олеся БОДУНОВА

М.П.

